

Váraljai Anna

Beszámoló

Kállai Ernő művészettörténeti-műkritikai ösztöndíj

2015

Mokry-Mészáros Dezső életművének monografikus feldolgoása

A Kállai Ernő művészettörténeti ösztöndíjat **Mokry-Mészáros Dezső (1881-1970)** életművének feldolgozása, egy monográfia létrehozása céljából pályáztam meg. A napjainkig naiv, autodidakta festőként számon tartott művész festészetében, iparművészetében egyszerre vélem felfedezni a századelő modern magyar művészeti törekvéseinek számos vonulatát, s reményeim szerint az életmű ismerete által teljesebb képet nyerhetünk a korszak művészettörténetéről. A maga nemében páratlan, természettudományos érdeklődésére visszavezethető alkotói módszere a mikroszkópot egy valóságos, de ismeretlen világgal való találkozás, a látómező kiszélesítésének eszközeként használta fel. Bár maga a mikroszkóp használata, a szoros értelemben vett mikroszkopizálás időszaka 1910 körül véget ért, tudományos érdeklődése későbbi alkotói periódusait is meghatározta.

Mokry-Mészáros Dezső művészetéről Dobrik István írt kismonográfiát 1985-ben, s írásokat közölt róla, interjúkat készített vele Beke László. Az ő jóvoltából került a művész írásos hagyatékának nagy része az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Művészettörténeti Intézetének Adattárába. Műveinek kisebbik része magántulajdonban van, nagyobbik részét közgyűjtemények őrzik: a miskolci Herman Ottó Múzeum, a Magyar Nemzeti Galéria és a kecskeméti Naiv Művészetek Múzeuma.

Életművének feldolgozását lehetővé tevő első ösztöndíjas évemben a primer és szekunder szöveges forrásokat, valamint a képi forrásokat gyűjtöttem össze, felkutattam a művek provenienciáját, oeuvre katalógust készítettem, és a publikációs tevékenységre fókuszáltam. Eddigi **publikációim** Mokry-Mészáros Dezső mikroszkopikus látványra építő műveire, a korai és későbbi művek motívumkutatására, az életmű monografikus ismertetésére a források felkutatása által, Mokry és a teozófia kapcsolatára, valamint a művészettörténeti kanonizáció lehetséges stratégiáira összpontosítottak. Ezen már megjelent, vagy megjelenés előtt álló publikációk fórumai a Művészettörténeti Értesítő, az Art Magazin és a Szegedi Tudományegyetem Különbség című folyóiratai voltak.

Az ösztöndíjas év eredménye egy közel 260 tételből álló **oeuvre katalógus is**, melynek összeállításánál az alábbi szempontokat vettem figyelembe: a keletkezés dátuma, címe; a mű őrzési helye és provenienciája; anyaga, technikája; mérete; a képen található jelölések, feliratok, szignók; a műtárgyról készült fotó illetve reprodukció; leltári szám; egyéb megjegyzés; irodalom; a kiállítások dátuma, helyszíne, melyeken a műtárgy szerepelt.

Felkutattam a köz, illetve magángyűjteményben lévő művek őrzési helyeit:
Közgyűjtemények: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Művészettörténeti Intézete, Budapest; HOM, Művészettörténeti Adattár, Miskolc; HOM Képzőművészeti Gyűjtemény,

Miskolc; Magyar Naiv Művészeti Múzeum, Kecskemét, illetve Czifra Palota, Kecskemét; Magyar Nemzeti Galéria, Budapest; Székesfehérvár, Városi Képtár, Deák Gyűjtemény.

A magángyűjtők neveit a személyiségi jogokra való tekintettel nem sorolom fel.

Nemzetközi Tudományos konferencián való részvételemmel igyekeztem a nemzetközi szakma figyelmét is felhívni Mokry-Mészáros Dezső életművére. A „First International Symposium of Young Art Historians in Split” májusi konferenciáján „Microscopic Pictures as Aesthetic Objects in Works of Dezső Mokry-Mészáros” címmel tartottam előadást.

A forrásanyagok maradéktalan feldolgozása és az oeuvre katalógus összeállítása lehetővé tette, hogy év végére összeállítsak egy **20 oldalnyi terjedelmű monográfia-vázlatot**, melyet lehetőség szerint a következő ösztöndíjas időszakban bővítenék tovább kéziratá.

A kutatás és a monográfia szempontjából nagy előrelépést jelentett számomra, hogy a Műcsarnok elfogadta egy **Mokry-Mészáros életmű kiállítás** tervezetét, koncepcióját. A kiállítás létrehozásának szükségességét két dolog indokolja: egyrészt a művészettörténész szakma érdeklődése, igénye az oeuvre feltárására, az életmű megismerésére. Másrészt a műgyűjtői kör erősödése, a hazai műkereskedelem figyelme, mely okán egyre több Mokry alkotás fordul meg aukciókon, és kel el igen magas áron, felhívva a szélesebb szakma, sőt, a laikus műkedvelők figyelmét is a művészre. Összefoglalva: a kiállítás elsődleges céljának az életmű kanonizálását tartanám, mert a körülményeket figyelembe véve úgy gondolom, Mokry életművének művészettörténeti kánonba való tényleges beemelése tovább nem halogatható. A Kállai művészettörténeti ösztöndíj támogatásával megtehetem, hogy nagy energiákat fordítsak a kuratori munkálatokra, és külön díjazás nélkül végezzem el azokat. Kapcsolatban vagyok a gyűjtői körrel és a műveket őrző intézményekkel, így a kölcsönzések koordinálása sem okoz nehézséget.

Amennyiben lehetőséget kapok az ösztöndíj meghosszabbítására, a 2016-os évben megvalósítanám az életmű kiállítást, s ennek tapasztalatait, valamint az előmunkálatok során esetlegesen felbukkanó lappangó műveket is figyelembe véve, összeállítanám a monográfia kéziratát. Eddigi támogatásukért ezúton szeretnék köszönetet mondani a tisztelt kuratóriumnak.